

KWETSBAARHEID IN DE ZORG

“ER ZITTEN VERBORGEN KANTJES AAN”

„Kwetsbaarheid in de zorg, het lijkt bijna dubbel. Maar er zitten toch wat verborgen kantjes aan.” Een gesprek met Madeleine Timmermann in hospice Roosdonck in Roosendaal, waar ze werkt als geestelijk verzorger.

maar, verpleegkundig-praktisch als we zijn, aan het omdraaien van een kussentje, zodat iemand lekker ligt.”

TEKST
ANS PIEPER

BEELD
PRIVÉ BEZIT

OP DE FOTO
Madeleine Timmermann

Dat is eigenlijk wat de palliatieve zorg veel scherper naar voren heeft gebracht: in die zorg gaat het erom dat je het lijden verlicht en het leven van de patiënt nog zo aangenaam mogelijk maakt. Je kunt altijd wat doen. En vanuit de inbreng van 'presentie': je kunt er ook zijn.

De presentietheorie van Andries Baart en Mieke Grypdonck is een theorie en een benadering die nog anders is geijkt, namelijk er zijn op een manier die de ander goed doet. Dan ben je zelf niet meer het ijkpunt, met jouw goede bedoelingen, maar dan stem je af op de ander. In mijn onderzoek heb ik dat 'relationele afstemming' genoemd: jij als mens en de ander als mens. Jij als professional, maar ook als mens; de ander in zijn kwetsbaarheid: wat wil hij wel, wat wil hij niet, wat moet je doen, wat moet je laten? Eigenlijk is de zorg, ondanks alle techniek, niet veranderd. Mensen zijn kwetsbaar, dat is wat de zorgethiek probeert in te brengen als tegengeluid tegen de heersende dominantie van de illusie dat iedereen wel weet dat hij kwetsbaar is, maar doet alsof dat niet over hemzelf gaat.

Natuurlijk zijn we allemaal kwetsbaar, maar het maakt wel uit of jij degene bent die verzorgd wordt of degene die kanker heeft, of die het zo ontzettend benauwd heeft, of bij wie gaten in het geheugen gevallen zijn. Het is goed om te beseffen dat iedereen afhankelijk is, maar het is een ander soort afhankelijkheid en je ervaart het ook anders. De aanleiding van een zorgrelatie is dat de een iets mankeert, dat hij in ieder geval be-

Tijdens een werkbijeenkomst met mensen uit de zorg hebben we met elkaar geconstateerd dat in de opleiding verpleegkunde het woord lijden niet wordt genoemd. Dat vond ik zo treffend. Dus terwijl je wordt opgeleid om te gaan zorgen begin je met dóen, in plaats van je eerst te realiseren: hoe sta ik eigenlijk zelf ten opzichte van lijden en kwetsbaarheid?

Maar misschien is wat je dan tegenkomt ook wel te groot voor je. En kun je dat nog niet bevatten. Misschien is het niet onlogisch om die wereld binnen te komen via het handelen, het doen. Je bent jong en je wilt graag wat doen voor anderen.

In een les van de ROC-opleiding vertelde een leerlinge over een jonge vrouw in het ziekenhuis: ze was ernstig ziek en overleed, een heel indrukwekkende situatie.: Deze leerlinge zei: „Maar je kunt nog wel een hoop doen, al denk je alleen

hoeftig is, en dat de ander hem daarin tegemoet kan komen, erin kan voorzien. Maar gaandeweg de relatie kun je ook op een punt komen waarop degene die zorgt eigenlijk de meest kwetsbare is.

Wanneer bijvoorbeeld een familielid van jou net is overleden, ben je veel gevoeliger en kwetsbaarder. Dat is ook wel spannend: kun je nu nog wel werken? Een ander gaat in zo'n geval juist naar zijn werk om afleiding te zoeken. Maar in de zorg kan dit heel confronterend zijn. Je moet ook niet doen alsof het er niet is, want je draagt het met je mee.

REFLECTIE

Je kunt er niet op verdacht zijn. Bij een bepaalde geur, de infuuszak die je plots herinnert aan je overleden man, de leesloop van je moeder, kunnen boosheid en verdriet zo maar naar boven komen. Maar als er ruimte is voor gesprek en reflectie, als je wordt gehoord en begrepen, dan kunnen jouw boosheid en verdriet door de tijd een andere plek krijgen. Waardoor je er ook weer verder in kunt groeien.

Je kunt het ook met kracht in verband brengen. Kwetsbaarheid appelleert aan compassie die je kunt omzetten in heel praktisch zijn. Dat is mooi,

maar ook ingewikkeld. Er zijn geen voorschriften hoe je met die kwetsbaarheid moet omgaan, maar het kan dus wel.

Wonderlijk dat we op een of andere manier het idee hebben dat je beter stoer kunt doen of over je eigen kwetsbaarheid heen kunt lopen. Als je kunt toegeven dat je kwetsbaar bent en daar open in bent dan heb je, als je in de zorg werkt, veel leermeesters en leermomenten waarin je dat kunt oefenen. En als je naar elkaar luistert, geeft dat ook weer verbinding.

Je hoeft niet alles zelf te doen. Vanuit je geraaktheid kun je ervoor zorgen dat het in orde komt, waarbij je soms alleen maar de bemiddelaar bent.

Nog steeds komen jongeren op ongeveer zeventienjarige leeftijd in de zorg werken. In ethieklessen wordt stilgestaan en gereflecteerd op wat zij meemaken in hun werk en wat dat met ze doet, maar er is toch nog een hele grote groep die gewoon doordendert. Ik vind het ook wel heerlijk om die frisse, jonge mensen te zien, met hun levenslust en levenskracht. En ze trakteren degenen wiens wereld zo klein geworden is bijna op een andere wereld.”

www.madeleinetimmermann.nl